

بررسی عوامل فردی و خانوادگی موثر بر درخواست حمایت‌های اجتماعی از شبکه‌های مجازی (آنلاین) در بین دانشجویان دانشگاه آزاد تهران

فرزانه اوجی، دانشجوی کارشناسی ارشد علوم ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، تهران، ایران
(نویسنده مسئول) oji.farzaneh@gmail.com

زهرا زارع، استادیار جامعه‌شناسی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، تهران، ایران
ناهید کردی، استادیار جامعه‌شناسی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق، تهران، ایران

چکیده

یکی از پرکارترین انواع رسانه‌های اجتماعی را شبکه‌های اجتماعی مجازی تشکیل می‌دهند. امروزه تعامل اجتماعی افراد به فضای مجازی کشیده شده است و ارتباطات مجازی بخش عمده‌ای از دلایل استفاده کاربران از این فضا است. دامنه این ارتباطات مجازی از ایمیل، چت و وبلاگ‌نویسی فراتر رفته و شبکه‌هایی برای کاربرد همه اشکال ذکر شده به منظور داشتن تعاملات اجتماعی کامل تر و همه‌جانبه‌تر میان افراد ایجاد شده است و حمایت اجتماعی و میزان آن تابع روابط اجتماعی است. فرد در قالب پیوند با دیگران یا عضویت در گروه‌ها و اجتماعات از حمایت‌ها برخوردار می‌گردد. نحوه و میزان بهره‌مندی از حمایت‌ها به دامنه روابط اجتماعی با دیگران و عضویت اجتماعی فرد بستگی دارد. این تحقیق درصدد شناسایی عوامل فردی و خانوادگی موثر بر حمایت‌های اجتماعی درخواستی از شبکه‌های مجازی در بین دانشجویان است. چارچوب نظری تحقیق مبتنی بر نظریه حمایت اجتماعی ولمن و هابرماس، نظریه شبکه می‌باشد. روش تحقیق پیمایشی و ابزار پژوهش پرسشنامه می‌باشد که بر روی ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از طریق نمونه‌گیری خوشه‌بندی چند مرحله‌ای انتخاب شده‌اند صورت گرفته است. اطلاعات بدست آمده با استفاده از آماری استنباطی و آزمون‌های (رگرسیون خطی، ضریب پیرسون،...) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از ترکیب گویه‌ها در خصوص حمایت‌های دریافتی از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین پاسخگویان بیانگر آن است که، ۷ درصد به میزان کم، ۴۵/۷ درصد به میزان متوسط و ۴۷/۳ درصد به میزان زیادی بوده است و بیشتر حمایت‌های دریافتی از شبکه‌های مجازی از نوع عاطفی و اطلاعاتی می‌باشد و ۳۲/۷ درصد از پاسخگویان از خانواده به میزان کم، ۶۱/۷ درصد به میزان متوسط و ۵/۷ درصد به میزان زیادی حمایت دریافت می‌کنند. همچنین بیشترین حمایت دریافتی از سوی خانواده حمایت مالی و مشورتی است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که؛ بین حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی و متغیرهای تحصیلات فرد ($F=7/76$)، سواد والدین ($T=0/111$)، پایگاه اجتماعی پاسخگو ($T=0/113$)، صمیمیت بین اعضای خانواده ($T=0/25$)، حمایت درخواستی از خانواده ($T=0/24$) رابطه معناداری وجود دارد ولی از مجموع عوامل فردی بین سن و شغل پاسخگو و میزان و نوع حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود ندارد.

واژگان کلیدی: شبکه، شبکه اجتماعی مجازی، حمایت اجتماعی، عوامل فردی، عوامل.

مقدمه

با ظهور تکنولوژی‌های ارتباطی که برجسته‌ترین آن اینترنت است، موضوع ارتباط‌های میان‌فردی از حوزه ارتباط چهره به چهره فراتر رفت و به حوزه ارتباطات با واسطه کامپیوتری نیز کشیده شد. اینترنت یک تکنولوژی همیشه موجود است و یکی از کاربردهای اصلی آن ارتباطات با واسطه کامپیوتری است. این روش جدید ارتباط، با ویژگی‌هایی مانند گمنامی کاربر، نبود ارتباطات غیرکلامی، جدایی فیزیکی و قابلیت انعطاف جسمانی مشخص شده است (فیلیکس و همکاران، ۲۰۰۵، به نقل از خلقتنی، ۱۳۸۹: ۲). یکی از کاربری‌های اصلی اینترنت برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است که شاید عیب اصلی ارتباط اینترنتی آن است علی‌رغم جنبه‌های مثبت از قبیل جنبه‌های آموزشی و ارائه خدمات ارتباطی و مواردی از این دست رایانه و اینترنت جنبه‌های منفی نیز دارد. مطالعات محققان بسیاری نشان می‌دهد که استفاده از اینترنت سبب ایجاد احساس تنهایی و انزوای اجتماعی و دوری از خانواده و به طور کلی کاهش سلامت روانی می‌شود. افراد در دنیای مدرن امروزی برای کاهش اضطراب و فرار از دنیای واقعی و هویت اصلی خویش بر دنیای مجازی پناه می‌برند دنیایی که به دلیل تکرر و تنوع محتوایی قابلیت‌های متنوع و متعدد نرم افزاری و اینترنتی با استقبال وسیعی توسط کاربران مواجه است. ویژگی این شبکه‌ها، قدرت برقراری نظام شبکه‌ای میان دوستان و همفکران کاربران به صورت منظم و سامان مند است. افراد برای تامین بسیار از نیازهای عاطفی و مالی و حتی یافتن دوستان و گذران اوقات فراغت و یافتن حمایت از سوی آن‌ها به شبکه‌های اجتماعی آنلاین می‌روند. رسانه ای شدن و خانگی شدن به طور فزاینده ای توصیف کننده گذراندن بخش عمده ای از فراغت طیفی از جوانان گردیده است. رشد تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی و به خصوص اینترنت، فردی شدن شیوه‌های زندگی جوانان را دامن زده و مرزهای تازه ای را در شکل‌گیری ارزش‌ها و هویت یابی، به ویژه ارزش‌های مربوط به آشنایی و دوست یابی، پیش روی جوانان ایرانی قرار داده است امروزه پدیده اینترنت با حرکتی شتاب زده به میان جوانان و نوجوانان ما راه یافته است. این پدیده که ابتدا به شکل گپ زنی و گفتگوی فرهنگی با خارجی‌ها آغاز شد با تکثیر سریع سایت‌های ایرانی به مرادوات و مکالمات دوستانه تغییر شکل یافته و یک نوع جانشین برای تلفن و با امکان گفتگو با چند نفر در آن واحد در آمده است (ذکائی، ۱۳۸۳: ۲۶). هیلستروم بیان می‌کند، پیشرفت در فناوری اطلاعات راه و روش انسان را در ثبت و ضبط تاریخ تغییر داده است، این تغییر بر نحوه تعامل افراد با یکدیگر نیز تاثیرگذار بوده است. شبکه‌های اجتماعی به عنوان یکی از مهم ترین این ابزارها، با قابلیت‌ها و امکانات خود نه تنها تاثیر عمیقی بر جنبه‌های اجتماعی کاربران در جوامع گوناگون گذارده، بلکه در زمینه‌های مختلف به عنوان مثال، آموزش و پرورش، پزشکی، تجارت و قانون، کاربرد فراوان یافته است. به منظور حرکت بهتر در این جهان وابسته اطلاعات، بررسی ماهیت، نحوه فعالیت، ابزارها و همچنین مسائل اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی مربوط به شبکه‌های اجتماعی، امری ضروری است (Hillstrom, 2009, به نقل از حریری و عنبری، ۱۳۹۰: ۱۴). همان طور که می‌دانید حمایت‌های اجتماعی درخواستی از نیازهای عاطفی ضروری هستند که افراد در زندگی اجتماعی خود به آن نیاز دارند. بعضی از این حمایت در تعاملات چهره به چهره از اطرافیان دوستان و خانواده دریافت می‌شود و با ظهور وسایل شبکه‌های اجتماعی مجازی کاربران بخشی از حمایت‌های درخواستی خود را با تعامل مجازی از این شبکه‌های اجتماعی دریافت می‌کنند. حمایت اجتماعی و میزان آن تابع روابط اجتماعی است فرد در قالب پیوند با دیگران یا عضویت در گروه‌ها و اجتماعات از حمایت‌ها برخوردار می‌گردد. نحوه و میزان بهره مندی از حمایت‌ها به دامنه روابط اجتماعی با دیگران و عضویت اجتماعی فرد بستگی دارد که در این حال است که از انواع مساعدت‌ها و حمایت‌های عاطفی، مالی و دیگر سطوح حمایت برخوردار می‌گردد. چنانکه لو (۱۹۹۷) معتقد است که حمایت اجتماعی اثرات رویدادهای استرس زا را تعدیل می‌کند و منجر به کسب عواطف مثبت می‌گردد (برون، ۲۰۰۸، به نقل از دهقان و نیک بخش، ۱۳۹۰: ۳) و گرین هاوس و بیوتل (۱۹۸۵) در پژوهش خود دریافتند که حمایت اجتماعی می‌تواند رابطه بین تعارض خانواده، کار و پیامدهای منفی آن بر سلامت روانی و روابط اجتماعی فرد را، از طریق تاثیر ابعاد ویژه حمایت (عاطفی، ابزاری و اطلاعاتی) بر تعارض تعدیل کند (نبوی و

شهریاری، ۱۳۹۱:۳). سارا کیسلرو همکاران (۲۰۰۱)، با هم بررسی یافته‌های پیشین دریافتند که؛ استفاده از اینترنت به طور کلی نتایج بهتری برای برون‌گراها و کسانی که از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردار بودند و نتایج بدتری برای درون‌گراها و کسانی که از حمایت کمتری برخوردار بودند داشت. این مطالعه بیان می‌دارد که بسیاری از مردم خصوصاً افرادی با منابع اجتماعی خوب، اینترنت را در زندگی عادی و به نفع خود وارد کرده‌اند (Kiesler&Eta, 2001:1-20). به عقیده براندت حمایت اجتماعی موجب ایجاد تعلق، صمیمیت، یکپارچگی اجتماعی، دستیابی به حمایت‌های اطلاعاتی، عاطفی و ابزاری می‌شود، پیوندهای گوناگون، حمایت‌های اجتماعی متنوعی برای اعضای شبکه فراهم می‌سازد. کراول معتقد است با تنوع روابط، افراد به طیف وسیعی از حمایت‌های مختلف دست می‌یابند که شامل حمایت‌های ابزاری، حمایت‌های عاطفی و روحی، حمایت‌های اطلاعاتی است. حمایت‌های اجتماعی افراد را قادر می‌سازد تا توانایی رویارویی با مشکلات روزمره و بحران‌های زندگی داشته باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بین صمیمیت اعضای شبکه و میزان و نوع حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه مثبت و مستقیمی وجود دارد؛ به عبارتی افراد هرچه زمان طولانی‌تری در فضای مجازی با هم در ارتباط باشند و در این فضا احساس صمیمیت بکنند میزان حمایت‌های درخواستی از اعضای شبکه نیز بیشتر می‌شود چنانکه یافته‌های توصیفی تحقیق نشان می‌دهد که؛ افراد بیشتر برای دریافت اطلاعات خصوصی و در میان گذاشتن مسائل عاطفی به سراغ شبکه‌های مجازی می‌روند. هابرماس هم معتقد است که بیان احساسات در فضای مجازی منجر به صمیمیت روابط بین افراد شده و نیازهای خود را بیان کنند، پس محیط تعاملی اینترنت را می‌توان به مانند فضایی در نظر گرفت که کاربران به راحتی در آن به گفتمان می‌پردازند که فضای صمیمیت و ابراز احساسات در محیط‌هایی تعاملی اینترنت شکل می‌گیرد که از یکدیگر تأثیر پذیرفته و همچنین کاربران نیازهای خود را هم مطرح کرده و در آن گروه‌ها مسائل و مشکلات خود را مطرح کنند و انرژی عاطفی خود را در این محیط‌ها مصرف نمایند. محیط اینترنت این فضا را فراهم کرده و شرایط حوزه عمومی مورد نظر هابرماس را تا حدودی داراست (هابرماس، ۱۳۷۹:۱۰۲). اگر چه شبکه‌های اجتماعی مساوی حمایت‌های اجتماعی نیستند، اما یکی از کارکردهای مهم شبکه‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی است. شبکه‌های فردی در مقابل بحران‌های زندگی از افراد حمایت می‌کنند. کمبود حمایت‌های اجتماعی سبب بروز مشکلات مانند آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی می‌شود. افراد مختلف نیز بر اساس نیازهای مختلف، انواع متفاوتی از شبکه‌ها را بر می‌گزینند (ولمن، ۱۹۹۲: ۲۱۰). کاستلز بر این باور است که در جامعه شبکه‌ای هویت‌های برنامه دار به مثابه استمرار مقاومت جمعی یا گروهی ساخته می‌شوند (کاستلز، ۱۳۸۰:۲۳). افراد می‌توانند بر گرایش‌های فردگرایانه و خودخواهانه خود به نفع دستیابی حاصل از کنش مسئولانه در چارچوب یک نظم اجتماعی متعالی و اخلاق‌گرایانه فائق آیند. فضای سایبر مجاری ارتباطی ما را گسترش می‌دهد اما خود ماهیت ارتباط را به شکل بنیادی تحت تأثیر قرار نمی‌دهد (بلار و همکاران، ۱۹۸۵). به نقل از ساروخانی و همکاران، ۱۳۷۸:۱۴۰). از دیدگاه والتر انسانها به سمت برقراری تعامل با یکدیگر هدایت می‌شوند و هر ارتباطی در هر زمینه‌ای از ارتباط خواهان داد و ستد شخصی و پاداش گرفتن است و به همین دلیل ساده افراد از ارتباطات به واسطه کامپیوتر برای برقراری ارتباط استفاده می‌کنند. از نظر وی این نوع از ارتباطات فقط شامل ارتباطات کاری و وظیفه‌گرا نیست، بلکه حتی با وجود استفاده از زمینه‌ای که نشانه‌های غیرکلامی را به میزان کمتری منتقل می‌کند، افراد با صرف وقت و نوآوری در تلاش‌اند که در سطح کلامی و غیرکلامی با دیگران ارتباط برقرار کرده و روابطی در حال پیشرفت داشته باشند (برون، ۱۹۹۳). به نقل از دهقان و نیک بخش، ۱۳۹۰:۵). بولن وهاره هم در تحقیقات بر این امر تأکید دارند که در خصوص تعامل انسانی، مسائل حاکی از آنند که هرچه افراد زمان بیشتری را صرف اینترنت کنند، از مدت زمانی که درون محیط‌های اجتماعی سپری می‌کنند کاسته می‌شود و همواره خطراتی از جانب اینترنت و شبکه‌های مجازی جوانان را تهدید می‌کند از جمله: ماهیت سانسور نشده اینترنت و مشکلات نوجوان در ارزیابی دقیق اطلاعاتی که با آن مواجه می‌شوند یا خطرات بالقوه ناشی از افشای جزئیات شخصی یا ترتیب ملاقات‌های شخصی با افرادی که به صورت آنلاین ملاقات کرده‌اند. تأثیرات منفی مواجهه با هرزه نگری ناخواسته،

وقوع و تأثیرات تحریکات جنسی، تأثیرات مواجهه با سایت‌ها یا منابع آزار دهنده و تهدید کننده. آن‌ها دریافتند که؛ افراد جوان در برقراری ارتباط با اینترنت نسبت به گروه‌های سنی دیگر بیشتر با موقعیت‌های خطرناک مواجه است و همچنین امروزه بستر آسیب‌های اجتماعی و روانی برای نوجوانان در فضای تعاملی بسیار گسترده تر گردیده است. این تحقیق به دنبال یافتن عوامل فردی و خانوادگی موثر بر حمایت‌های اجتماعی درخواستی از شبکه‌های مجازی (آنلاین) در بین دانشجویان می‌باشد که در وهله نخست نوع و میزان حمایت اجتماعی را مشخص کرده و سپس عواملی که منجر به گرایش جوانان به شبکه آنلاین می‌شود را شناسایی کرد.

چارچوب نظری

در حوزه شبکه‌های اجتماعی نظریات متفاوتی ایراد شده است اما در حوزه شبکه‌های اجتماعی آن لاین نظریات محدود می‌باشد در این تحقیق سعی گردیده با اشاره به نظریاتی که در حوزه حمایت اجتماعی آنلاین وجود دارد به مدل مورد نظر دست یافت بر این اساس به نظریات هابرماس، نظریه شبکه و به خصوص ولمن اشاره می‌کنیم. هابرماس معتقد است در محیط اینترنت به ویژه در محیط تعاملی اینترنت افراد به راحتی می‌تواند نیازهای خود را مطرح کنند و این طرح نیازها باعث شکل گیری یک فضای گفت و گو و مباحثه شده و در این مباحثه افکار جدیدی شکل می‌گیرد، هابرماس می‌افزاید روابط میان گویندگان و شنوندگانی که از توان ارتباط برخوردارند، موجب می‌شود تا یکی دیگر از کارکردهای گفتار که همان شیوه یا همان کاربرد زبان عادی تلفیق شده است وارد عمل گردد و در کاربرد توصیفی زبان هر گفتار کنش نوعی دربردارنده قول صمیمیت یا صداقتی است که با آن من گوینده احساسات، نیازها و نیت‌های درونیم را برای شنونده ابراز می‌کنم، درست همین طور است که گفتار شنوده را به دنیای درونی احساس ما و انگیزه‌های من و همین طور به ارزیابی صحت گفته‌های من می‌کشاند (هابرماس به نقل از پیوزی ۱۳۷۹: ۱۰۲). او بر این باور است که نیازهای اساسی‌ای اصیل معینی وجود دارد که تمامی افراد کاملاً آزاد آنها را دارند و این نیازها توسط هر کس که صمیمانه وارد یک گفتگوی عملی شود ضرورتاً کشف خواهد شد (استیون، ۱۳۸۰: ۷). با توجه به این که در محیط اینترنت به ویژه در محیط تعاملی اینترنت افراد به راحتی می‌توانند نیازهای خود را مطرح کنند و این طرح نیازها باعث شکل گیری یک گفت و گو و مباحثه شده و در این مباحثه افکار جدیدی شکل می‌گیرد (هابرماس، ۱۳۷۹: ۱۰۲). بر اساس نظریه شبکه، تعداد افرادی که در شبکه فرد وجود دارند و با فرد در ارتباط می‌باشند اندازه شبکه را می‌سازند هر چه قدر اندازه‌های شبکه بزرگتر باشد امکان دسترسی فرد به منابع بیشتر می‌شود. شبکه‌های بزرگتر حمایت‌های اجتماعی بیشتری فراهم می‌کنند. اینکه اعضای شبکه فرد چه قدر با هم ارتباط دارند و همدیگر را می‌شناسند، برای بررسی تراکم شبکه مورد اندازه گیری قرار می‌گیرد پیوند با شبکه‌های متراکم منجر به ارتباطات و مشارکت وسیع تری خواهد شد و در نتیجه حمایت‌های اجتماعی بیش تری را فراهم می‌کند. افراد کمک‌ها و حمایت‌ها متنوعی را از اعضای شبکه‌شان دریافت می‌کنند. مطالعات گسترده در مورد حمایت اجتماعی نشان داده است که به طور مشخص خویشاوندان، دوستان، همسایگان و همکاران به عنوان منابع مهمی می‌باشند که می‌توان در صورت نیاز به کمک آنها مراجعه کرد. پیوندهای گوناگون، حمایت‌های اجتماعی مختلفی را برای اعضای شبکه فراهم می‌سازند. بنابراین تنوع روابط، طیف وسیعی از حمایت‌های متنوع را برای افراد فراهم می‌آورد. حمایت‌های اجتماعی افراد را قادر می‌سازد تا توانایی رویارویی با مشکلات روزمره زندگی و بحران‌های زندگی را داشته باشند و به خوبی آنها را سپری کنند. به نظر ولمن، منبع حمایت و اینکه چه نوع پیوندهایی، چه نوع حمایتی را فراهم می‌کنند از اهمیت بسزایی برخوردار است ولمن، ۱۹۹۲: ۲۱۰). ولمن معتقد است که، شبکه‌هایی با تراکم پایین دوستی و همراهی بیش تری را فراهم می‌کنند و این به خاطر حفظ پیوندهایی است که دوستان، با دیگر اعضای شبکه دارند. از این رو شبکه‌هایی که نسبت بالایی از دوستان را شامل می‌شود، تمایل به تراکم کمتری دارند به نظر ولمن آن چیزی که منتهی به حمایت می‌شود. تراکم نیست بلکه ارتباط و پیوستگی و تماس است که موجب حمایت می‌شود، یعنی انواع ارتباطات با پیوندها

بین اعضای شبکه تأمین کننده حمایت بین اعضا می‌باشد (ولمن، ۱۹۹۲، به نقل از صالحی هیکوئی، ۱۳۸۴: ۵۱). روابط و پیوندهای اجتماعی در نظریه تحلیل شبکه به عنوان سرمایه اجتماعی و دارایی فرد محسوب می‌شوند و فرد از طریق آنها می‌تواند بر منابع و حمایت‌های موجود در این پیوندها دسترسی یابد. بنابراین کم و کیف روابط اجتماعی و میزان و نحوه تعاملات و نوع حمایت‌هایی که رد و بدل می‌شود از اهمیت زیادی برخوردار است (صالحی هیکوئی، ۱۳۸۴: ۳۳). شبکه زنان و مردان در زمینه ویژگی‌های کارکردی نیز متفاوت هستند. نقش‌های حمایتی بر حسب جنسیت متفاوت بوده به طوری که زنان بیشتر حمایت‌های زنانه (عاطفی) و مردان حمایت‌های مردانه (مالی و اطلاعاتی) را فراهم می‌سازند (باستانی، ۱۳۸۷: ۶۴). بر اساس رویکرد شبکه، بیشتر آنچه ما با صفات مردانه یا زنانه مشخص کنیم، از روابط اجتماعی خلق می‌شوند که مردان و زنان در آن جای گرفته‌اند. موقعیت‌های ساختاری به واسطه الگوی روابطی که بر دریافت، باورها، منابع و امکانات و فرصت‌ها تأثیر می‌گذراند، تعریف می‌شوند. چنین تأثیراتی وقتی با این واقعیت همراه شوند که موقعیت‌ها به زنجیره‌های نظام مندی چون سلسله مراتب شغلی وصل می‌شوند، به نظریه شبکه اجازه می‌دهد تا تفاوت بین زن و مرد را در طول زندگی و اینکه چگونه این تفاوت‌ها به سطوح چشمگیر جدایی و نابرابری جنسیتی منجر می‌شوند تبیین کند (باستانی و سراجی، ۱۳۹۰: ۳۷). تحلیلگران شبکه میزان حمایت اجتماعی نهفته در یک شبکه اجتماعی را تابعی از ترکیب و ساختار آن می‌دانند. ترکیب شبکه به عواملی مانند اندازه شبکه، همگنی شبکه، میانگین تعداد تماس‌ها اشاره دارد و ساختار شبکه به مواردی از قبیل تراکم پیوندهای موجود در شبکه اندازه‌ی بزرگ شبکه و ناهمگن بودن آن مشترکاً توانایی شبکه اجتماعی شخص را برای فراهم کردن منابع متنوع (حمایت اجتماعی و منابع اجتماعی) فراهم می‌آورد. شبکه‌های اجتماعی شخصی کوچک معمولاً همگن و متراکم و به هم فشرده هستند و همه معمولاً همدیگر را می‌شناسند. این شبکه‌ها خودمحور و منزوی هستند و توانایی کمی برای جذب منابع از خارج گروه خود دارند (ولمن، ۱۹۹۹، به نقل از محسنی و همکارانش، ۱۳۸۵: ۸۴). بنابراین با استفاده از این نظریه می‌توان تبیین کرد که چگونگی بازیگران شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، با حضور در فضای دو جهانی شده در معرض تغییر نمادهای فرهنگی مرتبط با سبک زندگی قرار گرفته و تأثیرات حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی را از طریق نوع روابط خود و چگونگی ویژگی‌های مربوط به قالب بندی صفحه کاربری از یک سو در جوامع مجازی به ظهور گذاشته و از دیگر سو برخی از این تأثیرات را در زندگی خود در جهان خارج به عرصه نمایش می‌گذارند (عاملی، ۱۳۸۸: ۳۸). تحلیل شبکه اجتماعی، منبع الگوهای تبادل میان کنشگران را به آزمایش می‌گذارد تا مشخص کند که چه منابعی و چگونه منابع در میان کنشگران در جریان است. الگوهای رایج در روابط -یعنی گونه‌های خاصی از منبع تبادل- خود را چون شبکه‌های اجتماعی آشکار می‌سازد، که کنشگران را چون گره‌ها و روابط بین کنشگران چون ارتباط دهنده‌ی بین گره‌ها می‌داند. شبکه‌های اجتماعی به تحلیل کشمکش‌ها می‌پردازد تا ساختار اجتماعی مبتنی بر تبادلات مشاهده شده در میان کنشگران، به طور تجربی از آن مشتق شود (های تورنت ویت و همکاران، ۱۹۹۸، به نقل از ترلو و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۸۶). به عقیده محققین شبکه اجتماعی، CMC در حمایت از پیوندهای مسطح و چندگانه در بین افراد بسیار تواناست. درست مانند جاده‌ها که ابزار زیر ساختار هستند تا جریان تبادلات تجاری آفلاین را تقویت کنند، اینترنت نیز ابزار زیر ساختاری است که تبادل اجتماعی آنلاین را میسر می‌سازد. علاوه بر آن، اینترنت هم چنین هم چنین می‌تواند دامنه‌ی شبکه‌های اجتماعی را با قادر ساختن مردم برای ارتباط با افراد بیشتری نسبت به گذشته، افزایش دهد. با توجه به دیدگاه شبکه‌ی اجتماعی، استحکام روابط بین مردم براساس نزدیکی، صمیمیت و هم پیوندی ارزیابی می‌شود (ترلو و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۸۶).

روش تحقیق

این تحقیق از روش کمی و مقطعی و مبتنی بر تحقیق پیمایشی است ابزار گرد آوری داده‌ها پرسشنامه است. در زمره تحقیقات مقطعی در گروه مطالعات پنهانگر می‌باشد و واحد تحلیل در سطح خرد است. به منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. در خصوص اعتبار و روایی پرسشنامه نیز از اعتبار با تأیید اساتید صاحب‌نظر در این زمینه پرسشنامه نهایی لحاظ گردیده است. اعتبار شاخص‌ها مبتنی بر اعتبار صوری است. در واقع اعتبار صوری بر مبنای داوری و قضاوت متخصصان است. بدین منظور شاخص‌های مورد نظر مورد ارزیابی قرار گرفت. بررسی روایی گویه‌های شاخص اصلی تحقیق با استفاده از روش پایایی درونی انجام گرفته و برای این کار از تکنیک ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق مشتمل بر دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واقع در تهران می‌باشد. در این پژوهش به دلیل ساختار جامعه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌بندی چند مرحله‌ای استفاده شده است. در این تحقیق حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران معادل ۳۰۰ نفر تعیین گردید. متغیر حمایت اجتماع: یک کمک دو جانبه است که موجب خلق تصور مثبت از خود، پذیرش خویشتن، احساس عشق و ارزشمندی می‌گردد و در تمام این‌ها به فرد فرصت خود شکوفایی و رشد می‌دهد. هولاندو حمایت اجتماعی را پاسخ‌های ملموسی می‌داند که شخص از دیگران دریافت می‌کند این پاسخ‌ها یا دریافت‌ها می‌تواند به صورت تأیید باز شناسی اعمال ارزش مند شخص و تأیید نگرش‌های وی توسط دیگران باشد (ایمانی ۱۳۸۲، به نقل از عبادی، ۱۳۸۸: ۱۴۴). که در شش بعد؛ عاطفی (ابزار عشق و علاقه، نشان دادن نگرانی و حساسیت به آینده، گوش دادن به درد‌ها و گلایه‌ها، آرامش دادن در هنگام عصبانیت و اضطراب، حفظ راز، پرستاری و مراقبت در هنگام بیماری و خرید هدیه)، خدماتی (کمک در امور خانه داری، پیگیری امور کاری، کمک در تعمیر وسایل، انجام خرید و کمک در اسباب‌کشی و نگهداری بچه یا خانه)، اطلاعاتی (ارائه اطلاعات مورد نیاز، دادن آموزش در کارها، همفکری و نصیحت در مشکلات پیش آمده)، مالی (تهیه لوازم منزل یا کار، قرض پول، تهیه مایحتاج زندگی)، مصاحبتی (گفتگو در امور علاقه، احترام گذاشتن به نظرات و عقاید و پیگیری جهت هم‌صحبتی) و مشورتی (مشاوره در امور کاری، مشاوره در امور فنی، مشاوره در امور خانوادگی و فنی و مشاوره در امور اقتصادی و سیاسی) سنجیده شده است.

یافته‌های تحقیق

مطابق یافته‌های تحقیق، از مجموع ۳۰۰ نفر پاسخگو از لحاظ ترکیب جنسی، ۵۰/۳ درصد از پاسخگویان زن و ۴۹/۷ درصد مرد و ۷۲/۳ درصد مجرد و ۲۷ درصد متاهل می‌باشند و از لحاظ ترکیب سنی ۴۰/۶ درصد در فاصله سنی ۱۸ تا ۲۲ سال، ۳۹/۳ درصد در فاصله سنی ۲۳ تا ۲۷ سال، ۱۷/۱ درصد در فاصله سنی ۲۸ تا ۳۲ سال و ۳ درصد در فاصله سنی ۳۳ تا ۳۷ سال قرار دارند. حداقل سن ۱۸ و حداکثر سن ۳۶ سال و میانگین سنی ۲۴/۱۷ جامعه آماری و انحراف معیار ۴/۰۶ سال است. به لحاظ ترکیب تحصیلی، ۲۶/۷ درصد تحصیلات فوق دیپلم، ۳۱ درصد تحصیلات لیسانس و ۴۲/۳ درصد تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر دارند و اکثریت پاسخگویان تحصیلات مادر و پدرشان زیر دیپلم است. از نظر وضعیت شغلی ۲۲ درصد شاغل، ۱۵/۹ درصد خانه دار و ۶۲/۲ درصد بیکار هستند. به طور کلی اکثریت ۶۲/۲ درصد بیکار هستند. از نظر وضعیت مالی، ۱۸/۷۵ درصد وضعیت مالی بد، ۵۰/۷ درصد وضعیت مالی متوسط، ۲۸/۵ درصد وضعیت مالی خوب و ۲/۳ درصد وضعیت مالی خیلی خوبی دارند. در مجموع، ۱۱/۳ درصد از پاسخگویان پایگاه اجتماعی پایین، ۵۷ درصد پایگاه اجتماعی متوسط و ۳۱/۷ درصد پایگاه اجتماعی بالایی دارند و بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۱/۷ درصد) پایگاه اجتماعی والدینشان متوسط می‌باشد. طبق نتایج آمار توصیفی میزان صمیمیت با اعضای خانواده، ۵۶ درصد از کاربران در سطح پایین، ۴۰/۷ درصد در سطح متوسط و ۳/۳ درصد در سطح بالایی قرار دارد. ۳۲/۷ درصد از پاسخگویان از خانواده به میزان کم، ۶۱/۷ درصد به میزان متوسط و ۵/۷ درصد به میزان زیادی حمایت دریافت می‌کنند. میزان صمیمیت با اعضای شبکه مجازی ۲۱ درصد از کاربران در سطح پایین، ۴۸ درصد در سطح متوسط و ۳۱ درصد در سطح بالایی قرار دارد.

مطابق نتایج جدول ۱: ۶۰ درصد به میزان متوسطی حمایت عاطفی، ۶۵/۷ درصد به میزان متوسط حمایت خدماتی، ۶۹ درصد میزان کم حمایت اطلاعاتی، ۷۶/۷ درصد به میزان متوسط حمایت مالی، ۷۱/۷ درصد به میزان متوسط حمایت مصاحبتی، ۶۰/۷ درصد به میزان متوسط حمایت مشورتی دریافت می کنند. در مجموع، طبق نتایج آمار توصیفی، ۳۲/۷ درصد از پاسخگویان از خانواده به میزان کم، ۶۱/۷ درصد به میزان متوسط و ۵/۷ درصد به میزان زیادی حمایت دریافت می کنند. بر اساس یافته‌های تحقیق بیشترین حمایت دریافتی از سوی خانواده حمایت مالی و مصاحبتی و کمترین حمایت اطلاعاتی است.

جدول ۱- توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب حمایت درخواستی از سوی خانواده و ابعاد آن:

متغیر آماره	حمایت درخواستی از خانواده						
	عاطفی	خدماتی	اطلاعاتی	مالی	مصاحبتی	مشورتی	حمایت کلی
کم	۶	۲۷/۳	۶۹	۹/۷	۱۴/۷	۴۶/۳	۳۲/۷
متوسط	۶۰	۶۵/۷	۳۰	۷۶/۷	۷۱/۷	۶۰/۷	۶۱/۷
زیاد	۳۶	۷	۱	۱۳/۷	۱۳/۷	۲	۵/۷

بر اساس نتایج جدول ۲: طبق نتایج آمار توصیفی ۵۳ درصد به میزان زیادی از شبکه‌های اجتماعی مجازی حمایت اطلاعاتی، ۹۵ درصد به میزان کمی حمایت مالی، ۵۹/۷ درصد به میزان زیادی حمایت مصاحبتی، ۵۱/۷ درصد به میزان متوسط حمایت مشورتی دریافت می کنند و به طور کلی، ۷ درصد از پاسخگویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی به میزان کم، ۴۵/۷ درصد به میزان متوسط و ۴۷/۳ درصد به میزان زیادی حمایت دریافت می کنند. بر اساس یافته‌های تحقیق، پاسخگویان بیشتر از شبکه‌های اجتماعی حمایت‌های عاطفی و مصاحبتی و اطلاعاتی به میزان کمتری حمایت مالی و مشورتی دریافت می کنند.

جدول ۲- توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب حمایت مجازی و ابعاد آن:

متغیر آماره	حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی						
	عاطفی	خدماتی	اطلاعاتی	مالی	مصاحبتی	مشورتی	حمایت کلی
کم	۳/۷	۸/۷	۹۵	۶	۱۷/۳	۷	۳/۷
متوسط	۳۷	۳۸/۳	۱/۳	۴۳/۳	۵۱/۷	۴۵/۷	۳۷
زیاد	۵۹/۳	۵۳	۳/۷	۵۹/۷	۳۱	۴۷/۳	۵۹/۳

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: بین جنسیت و حمایت‌های اجتماعی درخواستی از شبکه‌های مجازی (آنلاین) رابطه وجود دارد؛ با توجه به نتایج آزمون T با واریانس برابر در دو گروه، در فاصله اطمینان ۹۵ درصد با سطح معناداری $Sig=0/000$ میزان درجه آزادی $df=298$ و میزان $t=4/70$ تفاوت معنادار می‌باشد، به عبارت دیگر میانگین حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی در دو گروه پاسخگویان زن و مرد متفاوت است و با توجه به علامت t که منفی است می‌توان گفت که گرایش به حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی در بین مردان بیشتر از زنان است.

جدول شماره ۳- آزمون T بین شبکه‌های اجتماعی مجازی در دو گروه پاسخگویان زن و مرد

F	Sig	T	Df	Sig	تفاوت	تفاوت	فاصله اطمینان
---	-----	---	----	-----	-------	-------	---------------

95%		خطای استاندارد	میانگین ها								
کران پایین	کران بالا										
-۲/۸۱۵	-۶/۸۸	۱/۰۳۳	-۴/۸۴۹	۰/۰۰۰	۲۹۸	-۴/۶۹	۰/۰۰۰	۱۵/۲۳	واریانس برابر	حمایت شبکه مجازی	
-۲/۸۱۹	-۶/۸۷	۱/۰۳	-۴/۸۴۹	۰/۰۰۰	۲۶/۱۰	-۴/۷۰			واریانس نابرابر		

فرضیه دوم: بین تحصیلات و حمایت‌های اجتماعی درخواستی از شبکه‌های مجازی (آنلاین) رابطه وجود دارد؛ نتایج آزمون ANOVA در فاصله اطمینان ۹۹ درصد با سطح معناداری $F=7/76$ و $sig=0/001$ میزان حاکی از آن است که میزان حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین گروه‌های مختلف تحصیلی تفاوت معناداری دارد و با توجه به نتایج آزمون پس تجربی Dunnett که میانگین حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی در بین افراد دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر، بیشترین میزان و کمترین میزان حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی در گروه فوق دیپلمه‌ها وجود دارد.

جدول شماره ۴: آزمون F (تحلیل واریانس) حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی و گروه‌های تحصیلی

متغیر	مجموع مجذورات	Df	میانگین مجذورات	F	Sig
بین گروهی	۱۲۷۳/۳۹	۲	۶۳۶/۶۹۹	۷/۷۶۳	۰/۰۰۱
درون گروهی	۲۴۳۵۸/۵۴	۲۹۷	۸۲/۰۱۵		
مجموع	۲۵۶۳۱/۹۴۷	۲۹۹			

فرضیه سوم: با توجه به نتایج آزمون ANOVA در فاصله اطمینان ۹۹ درصد با سطح معناداری $F=0/56$ و $sig=0/64$ میزان حاکی از آن است که میزان حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی مجازی در بین گروه‌های مختلف شغلی تفاوت معناداری ندارد. بنابراین با توجه به اطلاعات موجود فرضیه تحقیق رد و فرضیه H_0 تایید می‌گردد.

جدول شماره ۵: آزمون F (تحلیل واریانس) حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی مجازی و گروه‌های شغل

متغیر	مجموع مجذورات	Df	میانگین مجذورات	F	Sig
بین گروهی	۱۴۴/۷۷۵	۳	۴۸/۲۵۸	۰/۱۵۶۰	۰/۶۴۲
درون گروهی	۲۵۴۸۷/۱۷۱	۲۹۶	۸۶/۱۰۵		
مجموع	۲۵۶۳۱/۹۴۷	۲۹۹			

فرضیه چهارم: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری $sig=0/179$ رابطه معناداری بین سن پاسخگو و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه وجود ندارد ولی در سطح معناداری $sig=0/016$ رابطه معناداری بین سن پاسخگو و حمایت مشورتی درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه وجود دارد و بر اساس میزان $r=0/140$ رابطه بسیار ضعیف و مثبت است. به عبارتی با افزایش سن پاسخگویان میزان حمایت‌های مشورتی درخواستی از شبکه‌های مجازی افزایش می‌یابد.

فرضیه پنجم: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری $sig=0/05$ رابطه معناداری بین سواد والدین و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه وجود دارد و بر اساس میزان $r=0/111$ رابطه بسیار ضعیف و منفی است. به عبارتی با افزایش سواد والدین حمایت درخواستی پاسخگویان از شبکه‌های اجتماعی مجازی کاهش می‌یابد.

فرضیه ششم: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری $sig=0/160$ رابطه معناداری بین پایگاه اجتماعی والدین و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه وجود ندارد.

فرضیه هفتم: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری $\text{Sig} = 0/019$ رابطه معناداری بین پایگاه اجتماعی پاسخگو و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه وجود دارد و بر اساس میزان $r = 0/137$ رابطه بسیار ضعیف و مثبت است. به عبارتی با بالارفتن پایگاه اجتماعی پاسخگو میزان حمایت درخواستی از شبکه اجتماعی مجازی افزایش می‌یابد.

جدول ۶- آزمون همبستگی پیرسون بین حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی و متغیرهای مستقل

متغیر	ابعاد حمایت						
	حمایت عاطفی	حمایت خدماتی	حمایت اطلاعاتی	حمایت مالی	حمایت مصاحبتی	حمایت مشورتی	حمایت مجازی
سن	r	0/014	-0/029	0/078	-0/024	0/078	0/103
	Sig	0/812	0/620	0/182	0/685	0/181	0/075
سواد والدین	r	-0/044	-0/015	-0/121	-0/028	-0/147	-0/111
	Sig	0/453	0/799	0/027	0/632	0/111	0/055
پایگاه اجتماعی والدین	r	-0/054	-0/054	-0/056	0/023	-0/120	-0/081
	Sig	0/33	0/354	0/334	0/698	0/28	0/160
پایگاه اجتماعی پاسخگو	r	0/10	-0/191	0/119	0/023	0/129	0/137
	Sig	0/86	0/001	0/040	0/689	0/025	0/019

فرضیه هشتم: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری $\text{Sig} = 0/000$ رابطه معناداری بین صمیمیت بین اعضای خانواده و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی رابطه وجود دارد و بر اساس میزان $r = 0/261$ رابطه ضعیف و منفی است. به عبارتی با بالارفتن صمیمیت بین اعضای خانواده میزان حمایت درخواستی از شبکه اجتماعی کاهش می‌یابد و بالعکس.

فرضیه نهم: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون در فاصله اطمینان ۹۹ درصد و سطح معناداری $\text{Sig} = 0/000$ رابطه معناداری بین حمایت درخواستی از خانواده و حمایت مجازی رابطه وجود دارد و بر اساس میزان $r = 0/243$ رابطه ضعیف و منفی است. به عبارتی با بالارفتن حمایت درخواستی از خانواده میزان حمایت درخواستی از شبکه اجتماعی کاهش می‌یابد و بالعکس.

جدول ۶-۱- آزمون همبستگی پیرسون بین حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی و متغیرهای مستقل

متغیر	ابعاد حمایت						
	حمایت عاطفی	حمایت خدماتی	حمایت اطلاعاتی	حمایت مالی	حمایت مصاحبتی	حمایت مشورتی	حمایت مجازی
صمیمیت بین خانواده	r	-0/151	0/189	-0/204	-0/019	-0/231	-0/261
	sig	0/009	0/001	0/000	0/73	0/000	0/000
حمایت درخواستی از خانواده	r	-0/146	-0/53	-0/159	-0/093	-0/226	-0/243
	Sig	0/011	0/364	0/006	0/109	0/000	0/000

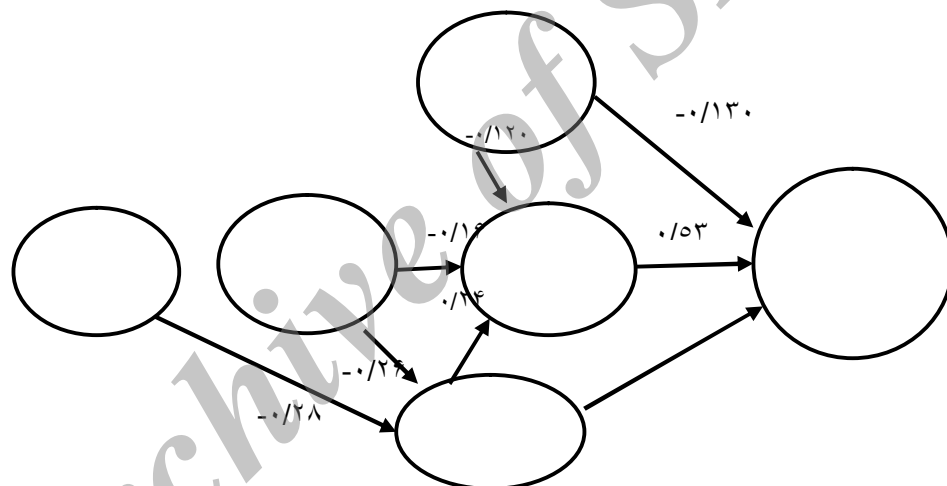
تحلیل رگرسیون: میزان همبستگی متغیرهای مستقل وارد شده در مدل با متغیر وابسته (حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی) در حدود 0/32 می‌باشد که نشان دهنده همبستگی متوسطی بین متغیرهاست. میزان صمیمیت بین اعضای شبکه مجازی اولین متغیری است که وارد معادله شده و با توجه به میزان t و سطح معنی داری همبستگی متوسط و مثبتی با متغیر وابسته دارد یعنی هرچه میانگین نمرات فرد در مورد صمیمیت بین اعضای شبکه مجازی

بالا تر باشد میزان حمایت‌های درخواستی از شبکه‌های مجازی او بیشتر خواهد بود. حمایت درخواستی از خانواده، و پایگاه اجتماعی فرد متغیرهای بعدی هستند که به ترتیب بعد از متغیر صمیمیت بین اعضای شبکه مجازی وارد معادله شده و همبستگی منفی با متغیر وابسته دارند.

جدول شماره ۷: ضرایب رگرسیونی مربوط به مدل‌های پیش‌بینی شده

سطح معناداری	آزمون T	ضرایب استاندارد نشده		مدل
		B	خطای	
۰/۰۰۰	۹/۴۰۸	۰/۵۳۱	۵۵/۸۶۰	عدد ثابت
۰/۰۰۰	۱۰/۸۷۹		۰/۲۱۵	۲/۳۴۰
۰/۰۰۹	-۲/۶۳۳	-۰/۱۳۰	۰/۰۸۹	حمایت خانواده
۰/۰۲۳	-۲/۱۴۸	-۰/۱۰۵	۰/۱۸۳	پایگاه اجتماعی فرد

شکل ۱: مدل تحلیلی



نتیجه‌گیری

یکی از کارکردهای مهم شبکه‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی است. شبکه‌های فردی در مقابل بحران‌های زندگی از افراد حمایت می‌کنند. کمبود حمایت‌های اجتماعی سبب بروز مشکلات مانند آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی می‌شود. افراد کمک‌ها و حمایت‌ها متنوعی را از اعضای شبکه‌شان دریافت می‌کنند. مطالعات گسترده در مورد حمایت اجتماعی نشان داده است که به طور مشخص خویشاوندان، دوستان، همسایگان و همکاران به عنوان منابع مهمی می‌باشند که می‌توان در صورت نیاز به کمک آنها مراجعه کرد. پیوندهای گوناگون، حمایت‌های اجتماعی مختلفی را برای اعضای شبکه فراهم می‌سازند. بنابراین تنوع روابط، طیف وسیعی از حمایت‌های متنوع را برای افراد فراهم می‌آورد. حمایت‌های اجتماعی افراد را قادر می‌سازد تا توانایی رویارویی با مشکلات روزمره زندگی و بحران‌های زندگی را داشته باشند و به خوبی آنها را سپری کنند. به نظر ولمن و لمن (۱۹۹۲: ۲۱۰)، بر اساس نتایج تحلیل واریانس بین وضعیت شغلی فرد و حمایت‌های اجتماعی درخواستی از شبکه‌های مجازی (آنلاین) رابطه وجود ندارد. که با تحقیقات کامران و ارشادی (۱۳۸۸) همخوانی ندارد ولی بین میزان تحصیلات پاسخگویان و حمایت‌های دریافتی از شبکه‌های اجتماعی رابطه وجود دارد که نتایج تحقیقات زیادی موکد این است که میزان تحصیلات و دانش ارتباطی (سواد رسانه‌ای) در بهره

مندی و دریافت حمایت‌های مختلف شبکه اجتماعی تأثیر دارد. بر اساس نتایج آزمون t مستقل بین جنسیت و حمایت‌های اجتماعی درخواستی از شبکه‌های مجازی (آنلاین) رابطه وجود دارد به عبارتی گرایش به حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی در بین مردان بیشتر از زنان است. چنانکه تحقیقات متعددی موکد مطلب می‌باشند. تورکل در کتاب «تنهایی جمعی» هم بیان می‌دارد که، مردان بیشتر تمایل دارند که در شبکه‌های اجتماعی به مقابله و بحث بپردازند در صورتی که زنان وسواس گونه به بررسی به روز شدن وضعیت و اطلاعات دیگران می‌پردازند و تمایل کمتری به مقابله و بحث نشان می‌دهند. همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین جنسیت و حمایت درخواستی از سوی خانواده هم رابطه وجود دارد. به عبارتی زنان بیشتر از مردان از جانب خانواده حمایت دریافت می‌کنند. باستانی و صالحی (۱۳۸۵)، هم بیان می‌دارند که زنان نسبت به مردان حمایت‌های بیشتری را از اعضای شبکه خود دریافت می‌دارند و منبع تامین کننده حمایت برای زنان، بیشتر خویشاوندان نزدیک به ویژه خواهر، همسر و فرزند و کمتر دوستان و همکاران می‌باشند در مقابل برای مردان، بیشتر دوستان و همکارانشان منبع تامین حمایت محسوب می‌شوند تا سایر اعضای شبکه در مورد حمایت‌هایی که افراد به اعضای شبکه ارائه می‌دهند مردان سهم بیشتری نسبت به زنان داشته‌اند به طوری که نسبت به زنان بیشتر منبع تامین حمایت مالی، عملی و اطلاعاتی اعضای شبکه شان می‌باشند. زنان بیشتر تامین کننده حمایت عاطفی اعضای شبکه هستند. ایشووا اف. گراس (۲۰۰۴) هم در تحقیق خود نشان دادند که؛ میزان استفاده و نوع استفاده از اینترنت و فضاهای مجازی بر حسب جنسیت متفاوت است و در تحلیل‌های مربوط به مقوله‌های گفتگو و انگیزه‌های ارتباطات از طریق ارسال پیام همزمان بیان می‌دارد که؛ ارتباطات روی خط مشارکت کنندگان به طور گسترده‌ای بی ثبات اما صمیمی است، دلایلی که برای استفاده از ارسال پیام همزمان اکثراً اظهار شد عبارت از قرار گذاشتن با دوستان و رهایی از دلتنگی بود (F.Gross, 2004: 1-22 Elisheva). بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون، بین سواد والدین و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی ($r=0/11$)، بین پایگاه اجتماعی پاسخگو و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی ($r=0/13$) رابطه معناداری وجود دارد که با نتایج تحقیق صالحی و باستانی (۱۳۸۵) و کامران و ارشادی (۱۳۸۸) همخوانی وجود دارد. بین صمیمیت بین اعضای خانواده و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی ($r=0/26$) رابطه معناداری وجود دارد. به طور کلی میزان صمیمت و احساس راحتی در میان اعضای خانواده هر چقدر افزایش یابد افراد کمتر به شبکه‌های اجتماعی روی می‌آورند و حمایت عاطفی و مالی و... خود را آنها درخواست می‌کنند و یا تنها این حمایت‌های درخواستی تنها محدود به حمایت اطلاعاتی و سرگرمی می‌باشد و حریم خصوصی خویش را وارد این شبکه نمی‌کنند. تحقیقات زیادی که در حوزه فردگرایی و انزوای اجتماعی و اعتیاد اینترنتی صورت گرفته کاملاً نشان می‌دهد افراد برای گریز از تنهایی و هویت واقعی و نداشتن ارتباطات ملموس و صمیمی روی به فضای مجازی می‌آورند و گاه اعتیادوار در گرداب آن غرق می‌شوند. بین حمایت درخواستی از خانواده و حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی ($r=0/24$) رابطه منفی و معناداری وجود دارد به عبارتی؛ هر چه حمایت دریافتی از خانواده کاهش یابد میزان حمایت درخواستی از شبکه‌های مجازی افزایش می‌یابد. در حقیقت افراد هر چه قدر روابط شان با اعضای خانواده سست تر گردد. اعتماد و صمیمت آنها با خانواده کمتر می‌شود و به دلیل سرعت و تنوع امکاناتی و نداشتن مرز جغرافیایی و زمانی افراد بیشتر نیازها و تمایلاتشان در شبکه‌های مجازی جستجو می‌کنند. کاستلز هم معتقد است که، روابط خانوادگی عصر حاضر در اثر تحرک جغرافیایی تغییر شکل خانواده-ی متوسط تضعیف شده است. ایمیل نه تنها ابزاری آسان برای «در آن جا بودن» از فاصل‌های دور است، بلکه این کار را بدون درگیر شدن در ارتباط عمیق که نیازمند انرژی عاطفی است انجام می‌دهد. انرژی عاطفی همه روزه در دسترس نیست و از این جهت ایمیل ابزار کارآمدی برای پر کردن فاصله‌های زمانی ارتباط است (کاستلز، ۲۰۰۱: ۱۲۸). تأثیرات حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی را از طریق نوع روابط خود و چگونگی ویژگی‌های مربوط به قالب بندی صفحه کاربری از یک سو در جوامع مجازی به ظهور گذاشته و از دیگر سو برخی از این تأثیرات را در زندگی خود در جهان خارج به عرصه نمایش می‌گذارند. چنانچه بر اساس نظر فینبرگ و با کاردیوا (۲۰۰۴)، مطالعه خاستگاه و کارکردهای

گروه‌های برخط (شبکه‌های اجتماعی اینترنتی)، اولاً بیانگر قدرت این دسته از جوامع برای در اختیار گذاشتن اشکال جدید جامعه پذیری بوده و ثانیاً نشان می‌دهد مشارکت بر خط، فرصت‌های بی‌مانندی را برای دنبال کردن فعالانه و متعال پروژه‌های مرتبط با هویتی که استفاده از آنها غیرممکن و حتی باورنکردنی است، ارائه می‌کند (عاملی، ۱۳۸۸: ۳۸). همان طور که کریستوفر و همکارانش (۲۰۰) دریافتند که استفاده زیاد از اینترنت با پیوندهای ضعیف اجتماعی مرتبط است و برعکس کاربرانی که از اینترنت کمتر استفاده می‌کنند به طور قابل ملاحظه‌ای با مادر و دوستانشان ارتباط بیشتری دارند و اسلوین و محققان زیادی هم بر این باورند که استفاده از اینترنت مانع توجه افراد به اجتماع واقعی می‌شود و تعاملات شبکه‌ای مردم از میزان ارتباطات حضوری و مستقیم آنها پیشی می‌گیرد. اما این پیوندهای اینترنتی «به ندرت» به ترویج دوستی‌های عمیق، حمایت‌های عاطفی اثرگذار و ارائه کمک‌های مادی واقعی منتهی می‌شود. از این منظر، کار با اینترنت نه تنها زمان پرداختن به سایر فعالیت‌ها را کاهش می‌دهد بلکه توجه افراد را از محیط اطراف خود نیز باز می‌دارد. یافته اصلی این تحقیق موکد این مطلب است که از مجموع عوامل فردی بین سن و نوع تماس، پایگاه اجتماعی والدین، وضعیت شغلی پاسخگو و میزان و نوع حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود ندارد. مقدار ضریب تبیین R به دست آمده برای تبیین حمایت درخواستی از شبکه اجتماعی مجازی $R=0/32$ می‌باشد. در واقع حمایت درخواستی از شبکه‌های اجتماعی مجازی به میزان ۳۲ درصد توسط میزان صمیمیت با اعضای شبکه، پایگاه اجتماعی فرد و حمایت دریافتی از سوی خانواده تبیین می‌شود. بیشترین تأثیر مربوط به میزان صمیمیت بین اعضای شبکه مجازی ($B=0/51$) می‌باشد.

Archive of SID

فهرست منابع

- باستانی، سوسن (۱۳۸۷). بررسی سرمایه اجتماعی شبکه در ۱۰ محله تهران: بررسی جایگاه روابط محلی در شبکه‌های اجتماعی، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره دوم، شماره ۲: ۷۴-۵۵.
- باستانی، سوسن. مریم صالحی هیکویی (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی شبکه و جنسیت: بررسی ویژگی‌های ساختاری، تعاملی و کارکردی شبکه اجتماعی زنان و مردان در تهران، نامه علوم اجتماعی، شماره ۳۰: ۹۵-۶۳.
- باستانی، سوسن. فاطمه ذکریایی سراجی (۱۳۹۰)، تفاوت‌های جنسیت در سالمندی: شبکه‌ها و حمایت‌های اجتماعی، فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، سال سوم، شماره ۱، ۵۷-۳۳.
- پیوزی، م (۱۳۷۹). **یورگن هابرماس**، مترجم: احمد تدین، تهران، انتشارات هرمس.
- حریری، نجلا و امیر مهدی عنبری (۱۳۹۰). سنجش قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی تخصصی وبی فارسی و اراده راهکارهای مناسب برای بهینه سازی این شبکه‌ها در ایران، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، شماره ۲، ۲۴-۱.
- خلقتی، مرضیه (۱۳۸۹). **تصورات قالبی در جهان مجازی**، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۵۶، ۱۸-۱.
- دهقان، علیرضا و مرصده نیکبخش (۱۳۹۰). **مطالعه شیوه رفتار در محیط مجازی: شکل‌گیری روابط صمیمانه در اتاق‌های گپ زنی اینترنت**، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۲۹-۱.
- ذکائی، محمدسعید، (۱۳۸۳). **جوانان و فراغت مجازی**، فصلنامه مطالعات جوانان، شماره ۶، تهران، سازمان ملی جوانان.
- ساروخانی، باقر. اسداله بابایی فرد (۱۳۸۷). **اینترنت جهانی شدن و هویت فرهنگی در ایران**، فصلنامه مطالعات فرهنگی، شماره ۱۳: ۱۷۴-۱۴۵.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰). **عصر اطلاعات: ظهور جامعه شبکه ای**، مترجم: احمد علیقیان و افشین خاکباز، انتشارات طرح نو، تهران، چاپ ششم.
- کامران، فریدون. خدیجه ارشادی (۱۳۸۸). **بررسی رابطه سرمایه اجتماعی شبکه و سلامت روان**، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره سوم، ۵۴-۲۹.
- عبادی، رحیم (۱۳۸۸). **فناوری اطلاعات و آموزش و پرورش**، تهران، موسسه توسعه فناوری آموزش مدارس هوشمند.
- عاملی، سعیدرضا (۱۳۸۸). **شبکه‌های علمی مجازی**، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی اجتماعی.
- معیدفر، سعید و همکاران (۱۳۸۵). **مطالعه پدیده استفاده اعتیادی از اینترنت در بین نوجوانان و جوانان (۲۵-۱۵ سال) شهر تهران، ۲۴-۱**، در درگاه www.Sid.ir.
- محسنی، منوچهر، دوران، بهزاد، محمد هادی، سهرابی، (۱۳۸۵). **بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت در میان کاربران کافی نت ی تهران**، مجله جامعه شناسی ایران، شماره ۴، ۹۵-۷۲.
- نبوی، عبدالحسین. مرضیه شهیریاری (۱۳۹۱). **بررسی تاثیر محرک‌های تنش زا و حمایت اجتماعی در خانواده بر تعارض خانواده با کار (مورد مطالعه: زنان شاغل ادارات دولتی شهر اهواز)**، قابل رویت در درگاه www.sid.ir.
- هابرماس، یورگن (۱۳۷۹). **دگرگونی ساختاری حوزه عمومی**، مترجم: جمال محمدی، تهران.

- Wellman,B(1992).**which type of ties and network provide what kinds of social support?**advances in group processes vol9-201-235.
- Chrisopher sanders, fild.T,Digo.M(2000).christophers, **the relationship of internet use to depression and social isolation among adolescents**.www.find article.com/p/articles/mim2248.
- bolan&Harre,(2000). **Internet behavior and its impact on health**, Psychosom med65(5-12).
- Kiesler.S& Cummings.J&Ruat.R(2001). **InternetEvolution and SocialIm pacts**, <http://www.psy.cm u.edu/faculty/helgesonElisheva F.Gross,2004:1-22>

Archive of SID